

KIPPENREN

HOLLANDSE HOENDERS
en FRIESE HOENDERS
bij
GERRIT MARKVOORT

Tekst: Elly Vogelaar
Foto's: Aviculture Europe

Hoewel Gerrit Markvoort al jarenlang topfokker is en present op de meeste grote shows, had ik hem eigenlijk nog nooit persoonlijk ontmoet. We waren blijkbaar nooit op dezelfde tijd op dezelfde plaats. Dus ik keek er echt naar uit om Gerrit te bezoeken en zijn mooie Hollandse Hoenders en Friese Hoenders eens te bewonderen. En het werd weer zo'n dag om in te lijsten, met een gouden zonnnetje, een allerhartelijkste ontvangst en de kippen nog fotogenieker (en tammer) dan ik had durven hopen.

Onder: Fries Hoen, geel witpel hen.

Boven: Gerrit met een zilver zwartgeloverde Hollands Hoen haan.

Gerrit Markvoort

Gerrit is al gek op kippen zo lang hij zich kan herinneren, en dat is een hele tijd geleden! Zijn vroegste kippenherinnering dateert uit zijn prille jeugd, toen hij bij zijn opa en oma logeerde: een hen die al een tijdje 'kwijt' was, kwam zomaar ineens uit het roggeveld gelopen met 9 kuikentjes. Het voorval moet destijds wel een diepe indruk gemaakt hebben op 'de kleine Gerrit', want bij het vertellen zie ik nog de verbazing op zijn gezicht. Vroeger waren er altijd wel kippen bij huis, maar dat waren niet persé raskippen. Het duurde tot

1977 eer hij begon met 'echte kippen'. Hij ging via de plaatselijke vereniging op zoek naar een paar broedeieren van echte raskippen. Keurmeester Winus van Dommelen had wel wat voor hem; het waren 30 eieren van geel witpel Friese Hoenders, waarvoor hij niets hoefde te betalen als hij er het volgende jaar op de clubshow een F (Fraai) mee zou halen. Die uitdaging nam Gerrit met alle plezier aan, en het jaar erop showde hij inderdaad een F Friese hen, die zelfs op één na beste van de show werd! Deze hen kon hij uiteindelijk niet meer gebruiken in zijn foktoom, want ze kreeg sporen. Maar in 1979 won hij met een andere Friese hen de 'Grote Prijs van Nederland' op Ornithophilia.

In 1981 ging hij samen met zijn zoon Wilfred naar de Europashow in Amsterdam, waar ze o.a. een toom prachtige zwarte Hollandse Hoenders zagen. Wilfred wilde ook graag beginnen met kippen en deze zwarten vond hij wel wat. Dus toen het weer lente werd ging Gerrit op zoek naar broedeieren voor zijn zoon en hij kon terecht bij een topfokker van Hollandse Hoenders, Roel den Besten. Dat waren een paar mooie jaren; vader en zoon samen in de kippenhobby, en Wilfred werd zelfs een keer kampioen op de Hollandse Hoen Club. Toen hij 16 was, ging de interesse in kippen helaas weer over.

Links: Zwarte Hollands Hoen, haan.

De zwarte Hollandse Hoenders bleven wel, maar er werd niet veel meer mee gedaan. Gerrit was zelf toch ook wel gek met dit ras, al sprak de zwarte kleur hem minder aan. In 1992 begon hij met zilver zwartgeloverde Hollandse Hoenders, waar hij ook al snel mee aan de top zat. En nu, sinds een paar jaar, zijn er ook goudpel Hollandse Hoenders bij gekomen, in de hennevederige soort. Deze kocht hij bij Van Velder en Bleijenberg en in het begin is het dan afwachten hoe ze 'bij elkaar passen'. De eerste nafok was niet zo geweldig, er zaten zelfs citroenpellen tussen. Maar goede selectie van fokdieren heeft dit jaar al prima resultaat gegeven.

Een stukje geschiedenis

Het Hollands Hoen, dat moet toch wel een Hollands ras zijn, zult u denken. Maar in de rest van de wereld heten deze hoenders 'Hamburg(h)'; een naam die voor het eerst in Engeland werd gebruikt in het midden van de 18^e eeuw. Deze kippen waren volgens zeggen vanuit de Duitse havenplaats Hamburg naar Engeland vervoerd en dankten daaraan hun

naam. Darwin beschreef deze kippen in de geloverde kleurslag als *'spangled Hamburgs'* en noemde het tevens een Engels ras. Hij kende ook de 'gepelde' variëteit en noemde die *'pencilled Hamburg'* waarbij hij wel aangaf dat deze variëteit van Hollandse oorsprong was. Feit is, dat in het gehele kustgebied van Noord-Frankrijk tot in Noord-Duitsland gepelde hoenders voorkwamen (ook nu nog) die qua vorm en tekening veel op elkaar lijken.

Rechts: Goudpel Hollands Hoen, hen.

In Nederland waren deze kippen heel bekend; meestal noemde men ze 'Pel' hoenders en ze waren als zodanig een van de eerste 5 rassen van de NHC. Al snel bleek dat dit geen goede naam was voor een ras, omdat 'pel' eigenlijk een tekening is. Bovendien waren er allerlei verschillende pelrassen. Zodoende werd er vanaf 1900 een splitsing aangebracht; de kippen met een enkele kam gingen Friese Hoenders heten en die met een rozekam Hollandse hoenders, zodat toen ook de geloverden en zwarten onder deze rasnaam gerangschikt en tentoongesteld konden worden. Dat die geloverden ook echt van Hollandse oorsprong waren, heeft men echter nooit kunnen 'bewijzen'....

De Hollandse Hoenders

Het zijn zeer sierlijke kippen van het landhoentype, met een rijkbevederde staartpartij, ietwat laag gedragen vleugels, blauwe poten, witte oortjes, grote vurige ogen en een rozekam. Ze zijn erkend in zwart, blauw, wit en koekoek, maar ook in de fraaie kleurslagen goud zwartgeloverd en zilver zwartgeloverd, plus de traditionele peltekening in de kleuren goudpel, zilverpel, citroenpel, goud blauwpel en geel witpel.

Links: De peltekening is bij dit ras anders dan bij de Friese hoenders; de 'pellen' hebben hier bijna de vorm van streepjes, dwars over de veer.

Heel bijzonder is dat bij dit ras de gepelde kleurslagen ook erkend zijn met hennevederige hanen, dat wil zeggen dat de hanen geen uitgesproken mannelijke sierveerontwikkeling hebben; de staartdek- en sikkelferen zijn slechts half ontwikkeld. (Iets minder 'hennevederig' dan bij de Sebrights en sommige vechthoenderrassen.) Bovendien hebben deze hanen dezelfde tekening als de bijpassende hennen. Toch moeten ze wel een hanige uitstraling hebben, qua lichaamsbouw en kop.

Bij de goud – en zilver zwartgeloverden eindigt elke veer in een zwarte punt, de lover. Men streeft naar een strak afgetekende zwarte druppel, waarvan de verhouding met de grondkleur van de veer dusdanig is dat er een totaalbeeld ontstaat van een regelmatige zwarte lovertekening, waarbij nog voldoende gouden of zilveren grondkleur zichtbaar blijft. Vaak toont het dier op rug en

schouders erg zwart; voor de tentoonstelling is het echter toegestaan om er hier en daar een enkel veertje tussenuit te halen, waardoor er wat meer grondkleur zichtbaar wordt.

Opmerkelijk bij deze twee kleurslagen is, dat de zilveren een geloverde staart hebben, en de gouden een geheel zwarte. De afgelopen tien jaar is er regelmatig geprobeerd om bij de goudkleurigen een gouden staart met zwarte lovers te fokken, met wisselend resultaat. Vooralsnog houdt de standaard het op de geheel zwarte staart. Al met al is de geloverde kleurslag erg moeilijk om in perfectie te fokken, maar prachtig om te zien.

Rechts: Zilver zwartgeloverde veren.

De Friese Hoenders

Het Friese hoen is een lichtgebouwd hoen, met een opgerichte houding en een nogal hoog gedragen en rijk ontwikkelde staart. Ze hebben een enkele kam, witte oren, donkeroranje ogen en leiblauwe poten (behalve de koekoekkleurigen, die hebben witachtige poten). Het is een lichtgewicht onder de grote hoenders; de hanen wegen ongeveer 1,5 kilo en de hennen nog iets minder.

Ze werden vroeger geprezen om hun goede leg en ook nu is de leg nog zeer goed te noemen. Bovendien leggen ze in verhouding met hun gewicht behoorlijk grote eieren. Op het ogenblik zijn ze in 12 kleurslagen erkend. De gepelde tekening is de oudste en meest kenmerkende.

Links: Pelling op de veren van de Friese Hoenders, in dit geval zilverpel.

Er zijn niet veel kleurslagen, waarbij de tekening van de haan en de hen zóveel verschillen; de eigenlijke 'pellen' - kleine, ovale vlekjes die de veerrand en de schacht niet mogen raken - zijn bij de hanen nauwelijks aanwezig. De haan heeft wel dezelfde grondkleur als de bijbehorende hen, terwijl zijn staart altijd de kleur heeft van de pellen van die hen. De hennen hebben de peltekening op het gehele lichaam, behalve op de kop, de hals en de bovenborst. De grondkleur kan goud, zilver, of roodbruin zijn met daarop zwarte pellen, of geel met witte pellen. Verder zijn ze nog erkend in eenkleurig zwart, wit, blauw, koekoek en zandgeel, en in zwartbont en roodbont.

Gerrit over zijn dieren

De henneverdiger Hollandse Hoenders zijn de nieuwste 'uitdaging' voor Gerrit, die sinds kort met pensioen is en dus voldoende tijd heeft om met zijn dieren bezig te zijn. Behalve kippen zijn dat ook de vaarzen (jonge koeien die hun eerste kalfje gaan krijgen), een Gelders paard, wat gebruikt wordt voor de koets; de koikarpers in de vijver en de hond. En hoewel zijn gezondheid hem de laatste tijd een beetje in de steek laat, geniet hij elke dag met volle teugen van zijn dieren en dat is steeds in zijn 'verhaal' te merken.

**Links: Het Gelderse paard.
Rechts onder: De koets.**

Links: Een van de vaarzen.

Gerrit: "Ik kon het toch niet laten om in het voorjaar nog maar eens een zwarte haan te lenen bij Roel de Besten, voor de overgebleven oude zwarte hennen. En ik ben zeker niet ontevreden over de nakomelingen; van de 4 kuikens had er één een helaas een eendevoet, de anderen haalden alle drie een F!" De zwarten zijn erg mooi, maar de hanen zijn vrij agressief - althans zijn zwarte hanen – en de hennen willen nogal eens veren pikken bij elkaar, vooral bij de staartaanzet.

De zilver zwartgeloverde Hollandse Hoenders vindt hij persoonlijk het mooist en voor overtollige dieren kan hij altijd wel een adres vinden. Dat is toch een goed gevoel, zegt hij, de wetenschap dat je tenminste geen goede dieren hoeft 'op te ruimen'. Dus hij kan alles rustig laten opgroeien, totdat ze hun volwassen verenpak hebben, want dan pas kan je echt selecteren op kleur en tekening. Hetzelfde geldt voor de Friese Hoenders; daarvan raakt hij de 'misgetekenden' ook altijd wel kwijt aan de liefhebbers, omdat ze zulke goede leggers zijn.

Links: Bij de hokken.

Zijn laatste aanwinst, de goudpel henneverdiger Hollandse Hoenders, zijn 'makkelijker' te fokken, of beter gezegd: makkelijker te selecteren, omdat de peltekening ook op de hanen zichtbaar is. Bij de Friese Hoenders is dat anders. Daar hebben de hanen vrijwel géén peltekening, maar ze zijn wél de helft van de foktoom, dus je moet hun 'achtergrond' kennen om te weten wat je er van kan verwachten in de foktoom.

Boven: Toom goudpel Hollandse Hoenders, met hennevederige haan.

Zijn rassen en kleurslagen zijn nogal verschillend van karakter. Gerrit: "Als ik ooit zou moeten minderen en nog maar één ras zou kunnen houden, dan zouden dat de Friese Hoenders zijn. De goudpel Hollandse Hoenders zijn het meest vliegerig. De leg is ook verschillend, met de Friese Hoenders aan de top, gevolgd door de goudpel Hollandse Hoenders. Vervolgens de zwarten, en de zilver zwartgeloverden leggen het minste. Geen enkele hen wordt broeds, hoewel, ik verkocht eens een toompje en daar werd er wel een broeds, dus zeg nooit nooit! Het kan best wel aan de manier van houden en verzorging liggen".

Hier krijgen de kippen meelvoer en in de namiddag een handje graan. Ook krijgen ze groenvoer, vooral kort geknipt gras en vogelmuur.

Links: Geel witpel Friese haan.

Fokkerij en verzorging

Er zijn 4 foktomen geel witgepelde Friese Hoenders (4 hanen en 8 hennen); 2 foktomen zilver zwartgeloverde Hollandse Hoenders (2 hanen en 6 hennen); 1 foktoom zwarte (1 haan en 3 hennen) en 1 foktoom van de goudpel Hollandse Hoenders. Alle hokken hebben grote, zonnige rennen. Het selecteren van de fokdieren is iets wat hij in de loop der jaren geleerd heeft. Als voorbeeld: een overjarige Friese hen die nog steeds een goede pelling in de borst heeft, is van grote waarde in de foktoom. (Vaak krijgen ze een soort hoefijzertekening i.p.v. pellen)

Links: Friese hen met hoefijzertekening in de borst.

Het is ook heel belangrijk om te weten wie de ouders van de kuikens zijn. Daarvoor gebruikt hij nesten die dichtgaan zodra de hen er in gaat om haar ei te leggen, en als de hen weer vrijgelaten wordt kan hij het ei een merkteken geven. Ook fokt hij vaak met fokparen (1-1 of 1-2).

Gerrit heeft eens een (dure) broedmachine aangeschaft, maar hij vindt het geen succes. Het beste resultaat haalt hij nog altijd met zijn eigen, zelfgebouwde broedmachine. Die moet dan wel met de hand bediend worden (keren) maar dat vindt hij geen punt. De laatste broedronde had hij 53 kuikens van de 56 bevruchte eieren! Een broedmachine moet heel secuur afgesteld worden, vooral de luchtvochtigheid is belangrijk; veel fokkers broeden naar zijn idee te vochtig, wat zeker een reden van slechte uitkomst kan zijn.

Links: De broedmachine.

Boven: Geel witpel kuikens.

De Hollandse Hoenders hebben meer tijd nodig om volledig uit te groeien dan de Friese Hoenders, daarom begint hij eerst met een ronde met alleen broedeieren van de Hollandse Hoenders. De tweede ronde worden eieren van beide rassen ingelegd en de derde ronde alleen van de Friese Hoenders. Alles bij elkaar worden er zo'n 100 tot 125 kuikens geboren. In de grote schuur zijn 6 kuikenhokken. Als de kuikens ongeveer 6 weken oud zijn en geringd kunnen worden, gaan de haantjes en hennetjes in aparte hokken, zodat ze in alle rust volwassen kunnen worden en uitgroeien tot kampioenen. Ja, was het maar zo makkelijk! Als voorbeeld noemde Gerrit zijn Friese hen die in 2002 kampioen was geworden; daar heeft hij nooit één kuiken van kunnen fokken; ze legde maar weinig en die weinige eieren waren ook niet bevrucht.

Boven: Toom zilver zwartgeloverde Hollandse Hoenders.

Links: Goudpel Hollands Hoen, hennevederige haan.

Tentoonstellen

Gerrit is erg actief in verschillende verenigingen. Op de eerste plaats in zijn eigen vereniging Pels & Pluim in Laren, waar hij 27,5 jaar bestuurslid was. Ook zit hij in het bestuur van de NHC en hij is lid van de Hollandse Hoen Club en van de Friese Hoen Club. Meedoen aan shows hoort daar zonder meer bij. Een groot aantal plaatselijke en landelijke shows (bijv. Oneto, Noordshow, Avicorni) mogen altijd wel op dieren van Gerrit rekenen. En in veel gevallen hoort hij ook

nog eens bij de winnaars! Zo won hij al twee keer de 'Grote Prijs van Nederland' op de Ornithophilia Show. Zijn grootste wens is om nog eens het 'gouden tientje' te winnen op de Noordshow.

De zilver zwartgeloverde Hollandse Hoenders wast hij voor de show. Soms wast hij ook de (witte) staarten van de Friese hanen. Zowel de geloverde als de gepelde tekening is behoorlijk moeilijk perfect te brengen op een show. De beste

resultaten behaalde hij tot nu toe met zijn gepelde Friese hoenders, al krijgt hij daarbij toch ook wel wat aanmerkingen op de keurkaart, bijvoorbeeld aangaande de pelling in de borst bij de hennen, die vaak wat getoept wordt. Andere aanmerkingen betreffen soms een te hoog gedragen staart bij de hanen, te licht blauwe pootkleur of witte tenen.

Bij de hennevederige Hollandse Hoenders staan er wel eens aanmerkingen op de keurkaart over de kam, die bij deze variëteit niet zo mooi is als bij de zwarten of de geloverden. Bij de zilver zwartgeloverden zijn de ogen vaak te donker.

Boven: Toom geel witpel Friese Hoenders.

Rechts: Kopstudie van een zwarte Hollands Hoen, haan.

Een andere memorabele gebeurtenis was zijn verkiezing tot 'Fokker van het Jaar' bij de Friese Hoen Club. Een tijd geleden had hij zelf eens voorgesteld of ze misschien zo iets konden instellen in de Club, en dit jaar was hem zelf de eer te beurt gevallen. We kunnen dan ook gerust stellen dat Gerrit een goede fokker is, maar hij is ook nooit te beroerd om wat af te staan. Gerrit: Onlangs heb ik mijn beste oude haan een tijdje uitgeleend en vorig jaar heb ik broedeieren verkocht aan 2 clubleden. Dit jaar gingen we dus met elkaar de concurrentie aan op de Clubshow in Sneek. Resultaat: de ene fokker werd eerste, de andere tweede, en ik was derde. Dat is goed voor ons en goed voor het ras".

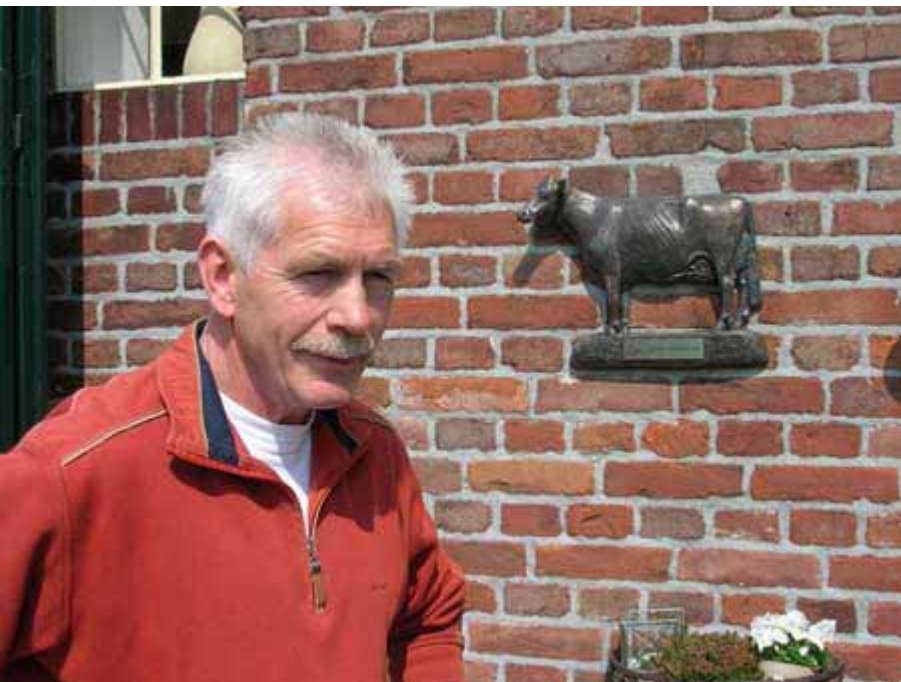

**Links: Zwarte Hollandse Hoenders.
Rechts onder: Zilver zwart-
geloverde Hollandse Hoenders.**

Tot slot

Toen we na de uitgebreide rondleiding het huis weer binnen gingen, viel mijn oog op het naamplaatje van de Familie Markvoort, gegraveerd onder een bronzen koe. Gerrit legde uit dat het een plaquette was van het bedrijf waar hij altijd gewerkt heeft: de CRV; een internationaal bedrijf dat zich bezig houdt met de veredeling van rundvee.

Binnen liet zijn vrouw Gerrie ons trots een bronzen beeldje zien van Sunny Boy, de beroemde Nederlandse Holsteiner fokstier. Gerrit: "Dat was zo'n bijzondere stier, met zoveel karakter! Ik heb hem destijds opgefokt. Jammer dat hij er niet meer is; hij is maar 11 jaar geworden, maar zijn sperma wordt nog steeds wereldwijd gebruikt!"

Een bijzonder beroep, waar zo'n kalme, vriendelijke man als Gerrit beslist geknipt voor was!

Met onze dank voor de uitnodiging, ook aan Gerrie, voor de koffie met overheerlijke appelcake!